

[Luther om "sola"](#)

[Fridens och vredens Gud](#), SB

[Gardell om Gud](#) (bokrecension), EH

[Kristet hemlighetsmakeri](#) (K), EH

[\[Register\]](#) [\[Årgångar\]](#) [\[Föregående nr\]](#) [\[Nästa nr\]](#)

Luther om "sola"

Luther har anklagats för att i sin översättning av Rom. 3:28 helt enkelt ha lagt till det lilla ordet "allena" (tyska "allein", latin "sola"), fast detta ord inte finns i grundtexten. Än i dag kan man få höra påståendet att den lutherska läran om frälsning genom "tron allena" (*sola fide*) går tillbaka på ett godtyckligt och tendensiöst tillägg i Rom. 3:28. Hur förhåller det sig nu med detta? För det första vilar inte denna tröstrika lära på en enstaka översättning av en bibelvers. Läran om "tron allena" är klart belagd på många andra ställen. Den löper som en röd tråd igenom hela Skriften. För det andra bör man, innan man säger något, ta del av Luthers egen förklaring av sitt tillägg av ordet "sola". Hans motståndare hade tacksamt tagit vara på detta tillfälle att beskylla honom för fiffel med texten. I ett öppet brev försvarade Luther sin översättning. Brevet är en intressant läsning. Det ger oss en god inblick i hur Luther arbetade som översättare och hur ytterligt angelägen han var om att återge textens rätta mening. Här några utdrag ur brevet.

För er och för vårt folk vill jag tala om varför jag har velat använda ordet *sola* – fast i Rom 3:28 var det inte *sola* jag använde utan *solum* eller *tantum*. Så noga studerar alltså dessa åsnor min text! Men jag har använt *sola fide* på annat håll och jag vill använda både *sola* och *solum*. När jag översätter, bemödar jag mig om att skriva riktig och begriplig tyska. ---

Här i Rom 3:28 vet jag mycket väl att det inte står något *solum* i den grekiska eller latinska texten. Papisterna behöver inte lära mig det. Det är helt klart att de fyra bokstäverna *s o l a* inte finns där. Dessa tjockskallar står och glor på dem som korna på en ny grind. Men de ser inte att ordet återger textens innebörd. Det hör dit om översättningen skall bli klar och slagkraftig. Jag ville nämligen tala tyska, inte latin eller grekiska, när jag tog mig före att göra en översättning till tyska. Men det ligger i vårt tyska språks natur att när en utsaga handlar om två saker, varav den ena bejakas och den andra förnekas, då använder man ord som *solum* (bara) i kombination med "inte" eller "ingen". Så säger vi t.ex.: "Bonden kommer bara med spannmål, inte med

pengar. Nej, just nu har jag inga pengar utan bara spannmål. Ännu har jag bara ätit, inte druckit. Har du bara skrivit och inte läst igenom det?” Det finns ett otal sådana uttryck i dagligt tal.

Även om detta inte är latinskt eller grekiskt språkbruk, så är det tyskt. Det hör till det tyska språkets natur att tillfoga ordet ”bara” för att ordet ”inte” eller ”ingen” skall framstå på ett klarare och tydligare sätt. Visst skulle jag också kunna säga: ”Bonden kommer med spannmål, inte med pengar”, men då låter orden ”inte med pengar” inte lika fullödigt och tydligt som när jag säger: ”Bonden kommer bara med spannmål, inte med pengar.” Det är ordet ”bara” som här hjälper ordet ”inte” att bli ett fullödigt och klart tyskt uttryck. Man måste inte gå till det bokstavligen latinet för att lära sig hur man ska tala tyska, som dessa åsnor gör. Snarare bör vi fråga mor i huset, barnen på gatan och vanligt folk på torget. Det är deras språk, deras sätt att tala som vi skall ta hänsyn till när vi översätter. Då förstår de och då märker de att man talar tyska med dem. ---

Men nu är det inte bara språkets natur som jag har litat till och försökt följa, när jag förde in ett *solum*, (bara) i Rom 3:28. Det är i själva verket texten själv och S:t Pauli egen mening som kräver och driver fram det. Ty just här talar han om ett huvudstycke i den kristna läran, nämligen att vi blir rättfärdiggjorda genom tron på Kristus utan några laggärningar. Paulus skär här så fullständigt bort allt vad gärningar heter, att han t.o.m. säger att lagens gärningar – fast de är befallda i Guds lag och ord – inte hjälper någon till rättfärdighet (Rom. 3:20). Han tar Abraham som exempel och säger att han blev rättfärdiggjord så helt utan gärningar, att inte ens den främsta av alla gärningar, nämligen omskärelsen – den som nyligen hade påbjudits av Gud framför och över alla andra gärningar och ordningar – hjälpte honom till rättfärdighet. Han blev i stället rättfärdiggjord genom tron utan omskärelse och utan några gärningar, som det står i kap. 4:2: ”Om Abraham blev rättfärdig genom gärningar må han berömma sig. Men inte inför Gud.” Om man nu så helt skär bort alla gärningar – och det kan ju inte betyda annat än att tron allena rättfärdiggör – så måste var och en som klart och tydligt vill tala om detta bortskärande av gärningar säga: ”Det är tron allena och inte gärningarna som rättfärdiggör.” Saken själv, liksom också språkets natur, kräver det. ---

Jag häpnar över att någon kan ha något att invända mot en så självklar sak. Säg mig: Är Kristi död och uppståndelse vårt eget

verk, något vi själva gör, eller är det inte? Naturligtvis är det inte vårt eget verk, inte heller lagens. Det ju så att det bara är Kristi död och uppståndelse som frälser oss och gör oss fria från synd, som Paulus säger i Rom 4:25: ”Han dog för våra synders skull och uppstod för vår rättfärdiggörelses skull.” Vidare, säg mig med vilken gärning griper vi tag om Kristi död och uppståndelse? Det kan ju inte ske genom någon yttre gärning, utan bara genom hjärtats eviga tro. Tron allena, ja, helt allena, utan några gärningar, tillägnar sig denna död och uppståndelse, när evangelium predikas. Varför härjar och rasar man då och reser kättabål, när saken ända in i sin innersta kärna är så klar och visar att det är tron allena som utan alla gärningar griper om Kristi död och uppståndelse och att just denna död och uppståndelse ensam är vårt liv och vår rättfärdighet? När nu saken är så uppenbar – att tron allena överför, fattar och skänker detta liv och denna rättfärdighet, varför skulle man då inte också få säga det? ---

Det finns en fara – inte minst i dessa tider då man så länge vant sig vid att se till gärningar att man nästan med våld måste slita dem från det – att folk fortsätter att förlita sig på gärningar, kommer bort från tron och går miste om Kristus. Därför är det inte bara rätt utan också högst av nöden att så klart och tydligt som möjligt säga: ”Tron allena frälser, utan gärningar”... Därför får det stå kvar som det står i mitt Nya testamente, och även om de påviska åsnorna blir spritt språngande galna, så skall de inte få ta det från mig.

(Ur M. Luthers ”Ett öppet brev om översättning”, 1530, LW 35:187-198)

[[Lutheranen 2/2003](#)]

Fridens och vredens Gud

Predikan i S:t Pauli 10:e sönd. e. Tref. Text: Luk. 19:41-47

Denna söndag är förknippad med en särskild historisk händelse, nämligen Jerusalems förstöring. I evangeliet hörde vi hur Jesus grät över Jerusalems invånare och deras kommande öde. De hade haft rika besöketider. Messias, Guds Son, hade besökt dem, undervisat på deras gator och i deras tempel. Han hade gjort stora tecken och under och ständigt kallat dem till Guds rike och till friden med Gud. Men de ville inte veta av honom, utan grep honom och korsfäste honom. De ville bli av med

denne irriterande profet som ideligen bjöd dem att vända om till Gud.

Jesus såg vad som skulle hända med Jerusalem. Och det han såg inträffade. År 70 i augusti vällde romarna in i staden efter fyra månaders hård belägring. De brände ner templet och lade staden i grus och aska. Massor av människor dog. Detta hände, säger Jesus under tårar, för att de inte hade förstått att ta vara på den tid då Gud sökte dem.

Jerusalems förstörelse är ett varnande exempel på Guds straffdom över obotfärdighet. Det finns flera sådana i GT, men i NT är denna händelse som Jesus nämner den kraftigaste. Också i NT visar Gud att han inte bara är barmhärtighetens och fridens Gud utan också en Gud som kan gripas av vrede och låta straffdomar komma över människor. Sådan är han också i dag.

Vi skall stanna en stund inför detta i dag och tala om Gud som både fridens och vredens Gud. Båda dessa sidor möter vi nämligen i vår text.

1. Gud är först och främst fridens Gud

Vår text inleds med orden: *"När Jesus kom närmare och fick se Jerusalem, började han gråta över staden och sade: Om du på denna dag ändå hade förstått, du också, vad som behövs för din frid."* I de orden hör vi den gudomliga kärleken som sörjer, gråter och känner smärta. Bara två gånger omtalas det i NT att Jesus grät. Den ena gången var det av medkänsla med de sörjande systrarna Marta och Maria, när deras bror Lasarus hade dött. Den andra gången var här, när han blickade ut över staden och såg vad som skulle hända med den.

Jesus hade besökt Jerusalem för att ge dess invånare Guds frid, den frid som kommer av omvändelse och tro på syndernas förlåtelse. Nåden förlåter och friden gör samvetet glatt och fritt. Gud älskar alla människor och vill deras frälsning. Hans första tanke är alltid att skänka oss syndare frid. Gud kallas i Skriften flera gånger för *"fridens Gud"*. Paulus säger: *"Fridens Gud vare med er alla"* (Rom. 15:33). Det största beviset på att Gud är nådens och fridens Gud är att han sände sin Son hit i världen. I honom ser vi den gudomliga kärleken som på korset vann frid åt alla syndare i hela världen.

"Om du ändå hade förstått, du också, vad som behövs för din

frid”, säger Jesus när han ser ut över Jerusalem vid sitt sista besök där. Han förstod vad som behövdes för vår frid. Det behövdes inte pengar och rikedom, inte makt och prakt, inte mänsklig styrka och visdom och inte goda gärningar och fromma ansträngningar från vår sida. Skulle friden hänga på sådant, skulle ingen få frid. Inget av vad vi människor tänker och gör kan någonsin uppväga våra synder och ge oss Guds frid. Hade det varit så, hade Jesus inte behövt komma.

Men nu kom han och gjorde vad som behövdes för vår frid. I historiens mitt restes försoningens kors strax utanför Jerusalems murar. Där bar Guds Son syndens lön i syndares ställe. Allt gottgjordes. *”Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid*”, som det står hos profeten Jesaja (Jes. 53:5). Gud gjorde i sin stora kärlek till oss vad vi inte kunde. *”Det som var omöjligt för lagen, svag som den var genom den syndiga naturen, det gjorde Gud genom att sända sin egen Son som syndoffer”*(Rom. 8:3).

Att skänka frid åt de fallna och förlorade är Guds allra största önskan. Det hör till den gudomliga kärlekens innersta väsen att vilja göra det. Och ändå kom denna fruktansvärda dom över Jerusalem. Hur kan det komma sig? Hur kan fridens Gud som älskade världen så, att han utgav sin enfödde Son, göra något sådant? Det svar vi får av Jesus som gråter över Jerusalem är detta:

2. Gud, som är fridens Gud, blir vredens Gud om man förhärdar sig mot hans kärlek

Det är denna dags allvarliga budskap. Ibland brukar det sägas att på Golgata uppslukades Guds vrede en gång för alla så att han för alltid har slutat att vara vred. Och det är i viss mening sant. För den som tror på Jesus finns ingen vrede och fördömelse. Han har tagit bort den. Men det innebär inte att Gud efter Golgata har förvandlats till en oförarglig och snäll Gud som inte längre reagerar på synd och ondska här i världen. *”Guds vrede uppenbaras från himmelen över all ogudaktighet och orättfärdighet hos människor*”, säger aposteln (Rom. 1:18). Gud grips fortfarande av både sorg och vrede, när han blickar ner på vår arma jord och ser människor göra det som är ont och fördärvligt. Inte minst grips han av vrede när han ser människor förkasta hans frälsande kärlek i Jesus Kristus. Överallt där Jesus föraktas, inte blir trodd och mottagen, finns också den gudomliga sorgen och vreden. Det värsta en människa kan göra

är att trampa korsets evangelium under sina fötter. Jesus själv säger mycket allvarligt: *"Den som tror på Sonen har evigt liv. Den som inte är lydig mot Sonen, han får inte se livet, utan Guds vrede förblir över honom"* (Joh. 3:36). Med sorg ser vi att många, även sådana som en gång ägt friden, inte längre vill lyssna till Jesus och hans ord utan går sin egen väg. När man gör så, ställer man sig under Guds vrede.

Men när vi talar om denna allvarliga sak, så skall vi komma ihåg att Gud inte är snar till vrede. Han har inte kort stubin som vi ofta har, när vi är på riktigt dåligt humör och plötsligt exploderar. Nej, Skriften lär oss att Gud är långmodig, han har stort tålamod. Om detta säger aposteln: *"Förstår du då inte att det är Guds godhet som för dig till omvändelse?"* (Rom. 2:4). Han har tålamod för att han vill vår frälsning. Han låter ingen av oss snabbt, lättvindigt och ovarnat gå i fördärvet. Han ger oss människor tid till omvändelse och bättring. Han kallar inte bara en gång, och sen är det färdigt. Han kallar flera gånger. *"Hela dagen har jag räckt ut mina händer mot ett trotsigt folk, som vandrar på den väg som inte är god"* säger han (Jes. 65:2). Vid ett annat tillfälle när Jesus såg ut över staden sade han: *"Jerusalem, Jerusalem, du som mördar profeterna och stenar dem som är sända till dig. Hur ofta har jag inte velat samla dina barn, så som hönan samlar sina kycklingar under sina vingar, men ni ville inte"* (Matt. 23:37).

Men av dessa uttryck för Guds tålamod, skall vi inte dra den felaktiga slutsatsen att tålamodet varar hur länge som helst, för det gör det inte. En dag tar det slut. Att tro att det inte finns några gränser för Guds tålamod är en farlig tanke som kommer från djävulen, han som alltid vill få alla möten och uppgörelser med Gud skjutna på framtiden. Förspillda tillfällen är denna söndags överskrift. Jerusalem var en stad full av förspillda tillfällen. Till sist var tiden ute och Guds tålamod slut.

Många människor i dag fruktar inte Gud det minsta. Man är rädd för allt möjligt, men inte för Gud. Det är en tragisk blindhet, släkt med den som fanns före syndafloden, då man skrattade åt alla varningar för en kommande straffdom.

Men Gud finns, och han är inte att leka med. Att förakta Gud och hans nåd och frid får alltid konsekvenser redan i livet här på jorden. När man inte vill höra Ordet längre, kan följden t.ex. bli att man rastlöst prövar den ena livsstilen efter den andra, den ena livsåskådningen efter den andra, utan att finna ro. Får man

problem skyller man ofta på Gud, på kyrkan, på präster, på föräldrar eller på trångsynt kristen fostran som man menar sig ha fått i barndomen. Det är inte så lätt att leva på kant med Gud och försöka värja sig mot honom och mot samvetet som ger sig tillkänna nu och då. Redan här i tiden kan man må påtagligt dåligt av att omvända sig åt fel håll, att vända sig bort från Gud och hans ord. *"Den ogudaktige har många plågor"*, står det (Ps. 32:10).

Gång på gång kallar Gud den som far vilse i synd och otro. Men för varje gång som man står emot Guds kallelse gör man sig hårdare mot Gud. Till sist kan man drabbas av ren förhärdelse, så att man är bortom all räddning. Så gick det med farao, som gång på gång envist vägrade lyda Gud och låta Israels folk lämna slaveriet i Egypten och fara till det utlovade landet. Till sist gick farao och hela hans här, en av den tidens största arméer, under i Röda havets vågor.

Men sorgligt nog gick det illa också för många av Israel folk som så underbart hade räddats undan farao och sedan fick så många bevis på Guds omsorg om dem under ökenvandringen. De fick manna och vaktlar att äta och friskt vatten ur klippan som Mose slog på att dricka. Ändå kom de aldrig fram till Kanaans land. Guds godhet och omsorg mötte de med otacksamhet och missnöje. De klagade ideligen på Gud, på Mose, på Aron och på allt. De längtade tillbaka till Egyptens köttgrytor. Till sist tog Guds tålmod slut. Han sade: *"Så svor jag i min vrede: De skall inte komma in i min vila"* (Ps. 95:11, Hebr. 3:11). De blev kvar i öknen i fyrtio år och gick under. Först nästa generation kom in i landet.

Nu skall vi inte ta vare sig detta eller Jerusalems förfärliga öde som tecken på att judar är värre än vi. Vi är födda med samma syndafördärv som de och frestas till avfall och förhärdelse precis som de. Vår text om straffdomen över Jerusalem ger inte stöd åt rasism, judeförföljelser eller antisemitism och liknande hemskheter. Den är bara ett varnande exempel. Vad vi skall höra är detta: Förhärdar vi oss mot Gud, kommer vi aldrig in i det himmelska Kanaan. Mot den bakgrunden säger vi till sist till varandra:

3. Gud möter oss i sin kyrka som fridens Gud – låt oss inte förspilla tillfällena

I vår gudstjänst skänker Gud sin frid i Ordet och sakramenten.

Nattvarden är himmelsk manna under vandringen. I kyrkan predikas ”*fridens evangelium*” (Ef. 6:15) för oss från Fridens Gud. Där möter vi Gud till liv och salighet. Där är den rätta välbehagliga tiden, Guds stora nu, då han handlar i nåd och vi får komma till Jesus, vår Frälsare. Från hans nattvardsbord skickas vi ut med orden: ”Gå i Herrens frid.” Tänk på de orden! Det är något oändligt stort att få gå in i kyrkan med alla de synder, bördor, bekymmer och sorger, som man samlat på sig, och sedan få gå ut, avlöst, avlastad och tröstad med Herrens frid i sitt hjärta, gå ut för att tjäna Gud i sin vardag. Det är sådant som Gud vill ge oss i kyrkan. Låt oss inte förspilla tillfällena.

Men när kyrkan fylls av andra aktiviteter än de som skänker Guds frid, så blir den, som Jesus säger i slutet av vår text, ”*en rövarkula*”. Den blir ett ställe där djävulen med hjälp av underhållning och trivsamma predikningar och annat sådant undanhåller oss och lurar oss på Guds frid. Sådana ställen skall vi akta oss för. I kyrkan skall omvändelse och fridens evangelium predikas och inget annat.

”*Önska Jerusalem frid (Shalom Jerusalajim på hebr.)... Må frid råda inom dina murar*”, står det i en psaltarpsalm (122: 6-7). Så sjöng man med varandra i Gamla förbundets tid, när man gick upp till Herrens hus. Och så skall också vi sjunga i Nya förbundets tid, där Kristi kyrka är det nya Jerusalem och där Gud skänker sin frid.

Med denna frid kommer också bönens Ande in i våra hjärtan. Så blir kyrkan ”*ett bönens hus*”, som Jesus säger att den skall vara, ett hus där omvända och tacksamma syndare tillber, lovar och prisar Gud för att han i Jesus Kristus är Fridens Gud och inte vredens. Amen.

S.B.

*Hur ljuvliga är ej dina boningar, Herre Sebaot!
Min själ längtar och trängtar efter Herrens gårdar,
min själ och min kropp jublar mot levande Gud.
Saliga är de som bo i ditt hus,
de lovar dig ständigt.
Saliga är de människor som har sin styrka i dig,
de som har dina vägar i sitt hjärta.
De går från kraft till kraft,
de träder fram inför Gud på Sion.
En dag i dina gårdar är bättre än tusen andra.
Jag vill hellre vakta dörren i min Guds hus*

*än vistas i de ogudaktigas boningar.
Herre Sebaot, salig är den människa
som förtröstar på dig.*

Psaltaren 84

[Lutheranen 2/2003]

Gardell om Gud

En bok, som kort och gott heter ”Om Gud” är i sig själv en händelse i svensk litteratur. Läggs därtill att författaren heter Jonas Gardell, blir händelsen inte mindre.

Att Jonas Gardell menar sig vara kristen har synts i flera av hans tidigare böcker. Denna bok är den första som har Bibeln som tema. Det är alltså inte en dogmatik eller en framställning i religionsfilosofi, som titeln kunde föranleda läsaren att tro, utan snarast en populärvetenskaplig bok i Gamla Testamentets exegetik. Sannolikt har flera, både läsare och recensenter, blivit överraskade av detta och det hade inte skadat om titeln utvidgats till att bli om Gud i Gamla testamentet.

Vad vet då Gardell om Gud i Gamla testamentet? En hel del visar det sig. Mycket går tillbaka på egen bibelläsning, men han har haft god hjälp av vetenskaplig litteratur och har fått boken fackgranskad av professor Fredrik Lindström i Lund, vars bok ”Det sårbara livet” varit en viktig inspiration för Gardell.

Till stora delar är boken ett återberättande av de historiska böckerna i GT. Här påminner den mycket om Alf Henrikssons ”Biblisk historia” (1990) men saknar dennes ironiska distans till texterna. Distanserad till Bibeln är Gardell ingalunda, han är passionerat engagerad. Säkert hälften av boken består av fylliga citat av bibeltexter enligt Bibel 2000. Redan detta kan ses som ett värde av dem som accepterar denna översättning. Den kan säkert locka många att läsa vidare på egen hand i den nya översättningen, sådana som annars inte skulle öppna en Bibel. Någon enstaka gång citerar Gardell 1917 års översättning, vilket ordentligt noteras.

Men Gardell vill inte enbart referera. Han är i hög grad inställd på att värdera. Redan på sidan nio möter ordet ”gudsbild” och det återkommer otaliga gånger. Detta är vad Gardell vill göra: identifiera de olika gudsbilderna i GT, ordna dem kronologiskt och välja ut dem som kan fungera för honom. Det är tydligen en

av hans livs stora upptäckter, att det finns många bilder av Gud i Bibeln, och att de inte uppträder på måfå, utan är insatta ”i en historisk utveckling”. Vad han vill göra i sin bok är att visa på viktiga sidor av denna utveckling. Han vill skriva historien om Gud och är uppenbart inspirerad av den radikala brittiska religionshistorikern Karen Armstrongs bok med samma namn. Hon ser Bibelns gudsbilder som rent mänskliga produkter, formade av historiska faktorer och olika tiders synsätt. Men hos Gardell är utgångspunkten mera exegetisk.

I detta syfte visar författaren på olika skikt i de bibliska texterna. Inte utan förtjusning påpekar han motsägelser mellan dessa och att allt inte är känt överallt. Redan på de första sidorna utropar han nästan triumferande, att varken psalmförfattarna, Mose eller Abraham kände till Adam och Eva. Denna märkliga ”upptäckt”, att efter de inledande kapitlen i 1 Mos. nämns sällan eller aldrig Adam och Eva i GT, blir för Gardell ett tecken på att de var okända. Men att t.ex. Psaltaren inte nämner dem betyder ju ingalunda att paradisberättelsen skulle vara okänd för psalmförfattarna. Snarare är det väl så, att de utgår från att den var känd för de flesta. En norsk avhandling (Tarje Stordalen, *Echoes of Eden*, 2000) visar tydligt att paradisberättelsen har haft en mycket större betydelse som bakgrund till vad Bibeln i övrigt säger, än vad man ofta har räknat med. Men det är inte så lätt för en man som Gardell att vara inläst på hela forskningen inom ett så väldigt gebit som det här är fråga om.

Att det finns äldre och yngre texter i Bibeln, att det finns skenbara motsägelser mellan dem (fast inte så många som man ofta tror) eller att det finns olika bilder eller framhävanden av olika sidor hos Gud i GT, är ingen nyupptäckt. Det är känt sedan långt tillbaka. Jag tog vid läsningen fram min gamla lärobok från gymnasietiden i slutet av 1940-talet (Erik Sjöberg: *Bibelkunskap*) och fann där just det historiska perspektivet som Gardell upplevt som något revolutionerande nytt. Det enda som saknas i boken är ordet ”gudsbild”. Det är närmast rörande att se hur det gamla frikyrkliga sättet att läsa Bibeln som en samling motsägelsefria orakel har präglat Gardell, och hur han mot den bakgrunden har kommit att uppleva en ”vetenskapligt” arbetande bibelvetenskap som en befrielse.

Men problemet med gudsbild kvarstår. Gardell är, som många andra i dag, närmast besatt av gudsbilderna. ”Den monoteistiske guden – om man håller fast vid varje enskild gudsföreställning i Bibeln – är en ekvation som inte går ut. Det går helt enkelt inte

att kombinera hur många vitt skilda gudsbilder som helst och tro att resultat skall bli annat än schizofreni”, säger han(sid. 248). Här framstår bibelläsningen som helt individualistisk, något korrektiv genom undervisning och predikan av Guds Ord i en levande trosgemenskap tycks inte finnas. Kyrkan är för Gardell identisk med hierarki och avgränsningar, och detta syndafall inträffade enligt honom vid Sinai berg i och med att präster insattes av Gud genom Mose. Fortsättningen i Nya testamentet finns inte med i Gardells bok mera än som en antydning, men lär komma i en senare framställning. Den kristologi som framförs redan här är adoptiansk: Jesus blir Guds Son vid dopet, han är det inte vid födelsen.

Perspektivet är vidare inomvärldsligt. Med viss förtjusning noteras att GT inte är så intresserat av livet efter detta (fast det är det mer än vad Gardell tror): dödsriket är som det grekiska Hades. Det onda ses som en avspjälkning från Gud, som från början var både ond och god. Här distanserar sig Gardell tydligt från sin teologiske mentor Fredrik Lindström, som uttryckligen avvisar att gudsbilden i GT är monoteistisk. Inte heller spelar Jobs bok någon större roll i framställningen, liksom inte heller den övriga vishetslitteraturen. Den skulle annars med sina mera avspända och sina internationella kontakter ha varit en komplikation i Gardells svartvita teckning, som är mera av att ta avstånd från vredesutbrott hos profeterna och från att kananéernas vigs till förintelse i de historiska böckerna.

Problemet är nog till sist inte att välja mellan gudsbilder. Då hamnar man i det som Gardell mer eller mindre tydligt hävdar: Gud finns, ty jag behöver honom. Frågan är i stället: finns det i Bibeln en uppenbarelse som är förpliktande för varje tid? På den frågan tycks Gardell vilja svara: nej. Och därmed ställer han sig utanför den kristna tron.

I många avseenden är den gammaltestamentliga uppfattningen om skapelsen parallell med föreställningarna hos de kringboende folken i Främre Orienten. I synnerhet gäller det övertygelsen att hela den synliga världen är ett levande uttryck för gudomlig vilja och gudomlig, kreativ aktivitet, ursprunglig såväl som kontinuerlig.

Det som, trots detta, gör israeliternas tro unik i sin omvärld är förvissningen om att hela den skapande verkligheten har blivit till och ständigt utvecklas och uppehålls genom en enda Skapares vilja och arbete. För dem framstod denne ende

Skapare som den kreativa kraften bakom allt som existerar, såväl synligt som osynligt. Det var denne Gud som en gång i begynnelsen med kärlek, skönhetslängtan och konstnärsskicklighet lät hela verkligheten framgå ur intet eller icke-existensen. Det var samme Gud som varje nytt ögonblick genom sin vilja och makt och outgrundliga vishet fortsatte att verka och uppehålla hela sin skapelse och i varje enskilt nu radikalt förnya den. Ochman var lika övertygad om att denne ende Skapare en gång i framtiden skulle komma att skapa nya himmelska världar och en ny, fullkomlig jord. Det är i denna sin värld, fylld av under och kontinuerlig verksamhet som denne Skapare på nytt uppenbarar sig.

Hur skulle det vara om Gardell lärde sig förklaringen till första trosartikeln i Luthers lilla katekes:

Jag tror att Gud har skapat mig och alla varelser, givit mig kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar, förnuft och alla sinnen och att han ännu håller det vid makt, därtill försörjer mig rikligen och dagligen med kläder och föda, hus och hem och med allt det jag till livets uppehälle behöver, samt beskärmar och bevarar mig för skada, farlighet och allt ont, och detta allt av sin blotta nåd och faderliga godhet och barmhärtighet utan all min förskyllan eller värdighet, för vilket allt jag är pliktig att tacka och lova, lyda och tjäna honom.
Det är visserligen sant.

Det är denne ende Gud vi som kristna tror på, inte på den bild av Gud som Gardell försöker förföra människorna med. Förunderligt, eller ett bevis på hur långt Svenska kyrkans ledning fjärrmat sig från kristen tro, är det när man t.o.m. från kyrkans predikstolar kan få höra Gardells gud upphöjas. Inte underligt att allt flera lämnar Svenska kyrkan. Vad skall man med Gardells gud till, en ren avgud?

Erik Holmqvist

Kommentaren

[Lutheranen 2/2003]

Kristet hemlighetsmakeri

Frimureriet är god kristendom, förkunnar frimurarprästerna G Björk, M Hagberg, N Hjerten och Å Eldberg i Kyrka och Folk nr 22/03. I detta instämmer säkert de biskopar som nu pensionerats med f. ärkebiskopen Bertil Werkström och

ärkefrimuraren f. biskopen i Linköping M Lönnebo och övriga präster, som är frimurare. Vad det hela går ut på får vi utomstående som bekant inte veta. Men man försäkrar att just denna anhopning av biskopar och präster är en garanti för kristligheten.

Jag vill inte alls slå frimurarna under bältet med att tala om dödsskallar, likkistor, blodstickning och påstådd vänskapskorruption. Hur mycket av detta som har verklighetsbakgrund lämnar jag för tillfället därhän. Det finns andra ting att ta fasta på.

För en del år sedan sysslade jag med Esséerbrevet, en bibelförfalskning från 1340-talet. Den tillkom i tyska frimurarkretsar och spreds av frimurare i en rad svenska upplagor. I det sammanhanget kom jag att studera frimurarlegenderna lite mer ingående. Tvärtemot vad folk tror är det inte alls omöjligt att få reda på en hel del av ”hemligheterna”. Åtskilligt står att läsa i allmänt tillgängliga tryckta skrifter, som den intresserade kan leta fram. Men jag har också en gång i tiden som avhoppad frimurare från invigningsgraden läst hemlig frimurarlitteratur.

Det från kristen synpunkt mest betänkliga med det fromma, svenska frimureriet är att man i de högre graderna otvetydigt gör anspråk på att förmedla en hemlig tradition från Jesus. Esséerbrevet är en extrem variant på detta tema med sin historia om hur Jesus tillhörde esséernas orden, hur ”bröderna” räddade honom från döden (han var bara skendöd på korset) och hur de sedan smusslade undan honom och inbillade lärjungarna, att Jesus uppstått från de döda. Naturligtvis är det inte något som prästerna i frimurarorden tror.

Men en hemlig tradition från Jesus är en tillräcklig märkvärdig tanke i sig. Man tänker sig inom det svenska frimureriet en traditionskedja, som förmedlar urgammal visdom: de judiska esséerna innehade denna visdom före Jesu tid, Johannes Döparen och Jesus hörde till de invigda och inom Jesu lärjungakrets fanns det en inre cirkel, som var i besittning av esséernas gnosis. På dunkla vägar kom dessa hemligheter i Tempelherreordens ägo under korstågstiden, och när denna orden upplöstes, tog man sig sjövägen till Skottland, där de skotska frimurarna blev traditionsbärare. Från dem har hemligheterna sedan förts också till Sverige och portioneras ut i Frimurarordens högre grader.

Jag skriver ”högre grader”, för som alla vet (t.ex. genom att läsa i olika uppslagsverk) är det svenska frimureriet sammansatt av tre beståndsdelar: de s.k. Johanneslogerna (grad 1-3), Andreaslogerna (grad 4-6) och Kapitelfrimureriet (grad 7-10). Över detta står ordens stormästare, ”Visaste Salomos Vikarie”, en post som från Karl XIII till Gustav VI Adolf innehades av kungen själv. Nuvarande stormästare tillsattes, när vår kung inte ville bli frimurare.

Det är kapitelgraderna som är intressanta, när det gäller den påstådda traditionen, eftersom de anknyter till Tempelherreordens historia. Var och en kan se att insignierna (de högre graderna inklusive Karl XIII:s orden) är hämtade från Tempelherreordens symbolik, med anspråk på att besitta ordens förlorade hemligheter. Tempelherreorden beskylldes för kätteri och deras orden krossades i brutala förföljelser av inkquisitionen i början av 1800-talet.

Det är alltså i dessa grader tanken finns att tempelherrarna är förmedlare av de gamla esséernas visdom och att Jesus ingår i raden av traditionsförmedlare. Rent historiskt är detta nonsens. Genom de berömda handskrifterna från Qumran vet vi numera ganska bra vad esséernas lära gick ut på och den har knappast några likheter med 1700-talsneologin, som är Frimurarnas religiösa basis.

Märkvärdigare är att präster i Svenska kyrkan så aningslöst kan ge sig in i en organisation, som gör anspråk på att förmedla kunskaper om Jesus oåtkomliga för vanligt folk. Är det något som den kristna kyrkan alltid har hävdat, så är det att kristendomen i princip är öppen och åtkomlig för alla. Visserligen talar Paulus om evangeliet som en hemlighet eller ett mysterium. Kristi tjänare är ”förvaltare av Guds hemligheter” (1 Kor. 4:1), säger han. Men dessa frälsande hemligheter avslöjar sig under hand för tron, när man lyssnar till Guds Ord som predikas öppet. Detta kan inte ta sig formen av esoteriska invigningsgrader. Hemliga sidotraditioner var något som odlades av gnostiska lärare under de första århundradena men från dem tog kyrkan totalt avstånd.

Nu finns det naturligtvis många av frimurarna inom det svenska prästerskapet, som inte vet något om detta, eftersom ordens hemligheter avslöjas successivt. De som enbart gått igenom Johannes- och Andreasgraderna vet ingenting om de påstådda tempelherretraditionerna inom de högra graderna (om de inte

som jag lurat utdet på egen hand). När de sedan avancerar upp i kapitelgraderna, är de redan så bundna av löften och lojalitetsband att de inte ser något annat val än att hänga med.

Att bli frimurare (liksom att gå med i andra hemliga sällskap med grader) är att köpa grisen i säcken, att svära obrottslig lydnad mot den organisation vars egentliga ideologi och syften är obekanta. Jag kan inte förstå att ett sådant handlingsätt kan vara förenligt med kristen tro och etik.

Frimurarpräster får ju inte avslöja ordens hemligheter eller ens diskutera dem med den som råkar veta lite mer, och därmed kan de inte ingå i svaromål utan måste förklara att jag är utomstående och fått allt om bakfoten. Men det är inte främst för dem jag skriver detta utan för att väcka eftertanke bland alla präster som av nyfikenhet eller lust till intressant umgänge och nya vänskapskontakter funderar på att ansluta sig till hemliga ordnar. En präst skall inte binda sig vid andra lojaliteter än Herren Kristus och hans ord.

Kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet har tagit avstånd från frimureriet. Göteborgs stifts prästerskap har också gjort det. Ändå finns det präster både i detta och andra stift som försvarar medlemskap i Frimurarorden och vill värva nya medlemmar till den. Hur kan det vara möjligt?

Erik Holmqvist

* * *

Vi har av sagt oss allt hemligt och skamligt och använder inga knep. Vi förfalskar inte Guds ord utan lägger öppet fram sanningen och anbefaller oss själva inför Gud åt varje människas samvete. 2 Kor. 4:2

[^]